

Секція 5

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Ганна ЗВАРИЧ

*доктор філософії (PhD), Освіта/педагогіка,
заступник начальника-начальник відділу
реформування освітньої діяльності управління
освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації
avzvarych@gmail.com*

УПРАВЛІННЯ ЦІННОСТЯМИ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСАДНИЧИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах глобальних викликів, процесів євроінтеграції, цифровізації освітніх послуг змінюється місія та візія системи закладів загальної середньої освіти (далі ЗЗСО). Оновлені стратегічні цілі прогнозовані на забезпечення якості освітньої діяльності ЗЗСО, чіткого розподілу роботи по горизонталі і вертикалі. Керуючись Законом України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), та «Національним звітом за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018» (2019 р.) можна зазначити, що провідним завданням системи освіти України є створення умов для успішного розвитку життєвої компетентності кожної особистості на основі актуального та доступного змісту освіти. Ключовим аспектом є реально вимірювані фактичні результати освітньої діяльності та визначення їх відповідності вимогам сучасного соціуму.

Складні соціально-політичні й культурно-світоглядні зміни в світі прискорили усвідомлення соціального статусу освіти, яка в розвинених країнах перетворилася на впливову сферу формування конкурентоспроможної держави шляхом інвестування в розвиток її людського потенціалу. На виконання цього завдання було спрямовано зусилля сотні тисяч людей, створено механізми взаємодії різних інституцій.

Як зауважують сучасні дослідники філософії освіти, «цінності виконують функцію перспективних стратегічних життєвих цілей і є головним мотивом життєдіяльності. Цінності визначають етичні засади та принципи поведінки, тому будь-яке суспільство зацікавлене в тому, щоб

люди дотримувалися актуальних для теперішнього часу правил поведінки. От чому з перших кроків в онтогенезі психіка дитини потрапляє під цілеспрямовану дію виховного процесу» [2].

Важливим показником якості освітніх послуг у ЗЗСО є рівень професійної діяльності та фахова підготовка вчителя. Оскільки це прямолінійна залежність – від фаховості й компетентності учителя залежить рівень навченості учня. У цьому зв'язку підкреслюється, що елементом формування людини є навчання. Тільки вчитель, який навчається сам може сформувати вміння вчитися у своїх учнях. Одним із чинників, який впливає на професійне зростання педагогічних працівників, є співпраця і комунікація з колегами, налагодження командної роботи. Атмосфера доброзичливості в педагогічному колективі сприяє ефективному розв'язанню освітніх проблем. Взаємне збагачення педагогічними здобутками, спільний пошук оптимальних методів і форм викладання призводить до професійного зростання та вдосконалення системи освітньої діяльності [3].

Людиноцентризм відповідає вимогам і запитам сучасної постіндустріальної цивілізації, яка потребує людину знаючу, творчу, ініціативну і водночас інноваційно мислячу [5]. В основі лежить віра в цінність кожної людини, в право на самовизначення, у нашу здатність розвиватися й прожити повноцінне, щасливе життя, у важливість громадянської відповідальності й поваги до інших. Мета освіти – дати одержувачам освітніх послуг можливість зрозуміти довколишній світ і власні таланти, щоб вирости щасливими людьми й активними гуманними громадянами.

Професіоналізм менеджменту полягає у спроможності здійснювати управління цінностями закладу освіти. Цінності закладу освіти – це загальні переконання з приводу того, як і за допомогою чого належать діяти учасникам освітнього процесу щоб досягти мети якості надання освітніх послуг, дотримуючись суспільних норм моралі та етики діяльності.

Управління цінностями забезпечує виявлення загальних цінностей різних категорій педагогічних працівників, що є фактором результативності, які створюють переваги чи обмеження діяльності закладу освіти, Управління містить у собі формування і культивування загальних цінностей, отриманих для стратегії розвитку закладу.

Ефективне управління цінностями забезпечує відсутність протиріч між задекларованими і реальними цінностями, з одного боку, і правилами, нормами закладу з іншого. Воно передбачає уважне і поважне ставлення

менеджменту до цінностей працівників, а також використання загальних організаційних цінностей в управлінні персоналом.

Організаційні цінності називають «корпоративною ДНК», оскільки цінності визначають відмінні риси закладу освіти порівняно з іншими, його особливий стиль внутрішньої життєдіяльності й виявляються у пізнаваному іміджі ЗЗСО та в його вираженій компетенції. Заклад освіти – це сучасне інтеграційне середовище, яке прагне бачити своїх здобувачів освітніх послуг у майбутньому не лише успішними, але й щасливими. Саме тому цілі й завдання поєднують як високі вимоги до освітнього процесу, так і комунікаційні складові, відкритість освітнього процесу до інновацій та індивідуальний ціннісний підхід до кожної дитини [4].

Ціннісно-орієнтована педагогіка – це, по суті, педагогіка свободи. Адже хтось, хто має владу над собою, свідомо обираючи добро і життя у згоді з сумлінням, стає недосяжним для впливу злих сил. Тут ідеться про мистецтво здійснення доброго вибору в житті, усвідомлення власної гідності та потенціалу, логіку справжнього блага (коли моє особисте прагнення добра для себе не перекреслює блага і свободи іншої особи чи певної людської спільноти).

Принцип педагогіки свободи – євангельської свободи – був свого роду щепленням від тоталітаризму для тих педагогів-християн, які залишалися духовно сильними й вірними загальнолюдським цінностям в епоху СРСР. «Влада боїться свободи в серцях набагато більше, ніж голодного бунту. Голодного можна купити, а вільного – тільки вбити» [1]. Свобода так чи інакше залишає вибір людині та приймає його (навіть якщо це вибір відкинути цінності), чого не передбачає жодна ідеологія. Радянський Союз обіцяв свободу народам, а насправді був здатний лише організувати Гулаг і пекло на землі. Це рабство гріха, яке є причиною усіх поневолень, диктатур і страждань [1].

Завданням педагогів, орієнтованих на справжні цінності, є піклування про творення процесу освіти, що ґрунтується на свободі, відповідальності та мисленні, вільному від впливу зла. Піклування про такий підхід до освіти для молоді буде спонукати учасників освітнього процесу розвиток свідомості, що кожний з них є особливим, має свою власну дорогу і своє покликання, що надає сенсу людському життю.

Людина, орієнтована на ціннісне життя й відповідну йому діяльність, по-своєму осягає сенс буття і, водночас, внутрішній спокій. Йдеться не про примарну вірність ідеалам, але про щире (хоча й не безпомилкове) життя чеснотами у мирі і гармонії з Богом і з собою. Так особа формує у собі навички і вміння для щасливого життя – плід ціннісно-орієнтованої

педагогіки. Не боїться слідувати за голосом серця і сумління в усіх сферах життя, усвідомлено стає на шлях покликання та слідує йому навіть тоді, коли пряма дорога перетворюється на гірський серпантин. Знає, що за кожним «так» має стояти відповідальність, а не емоції, а за кожним «ні» – відвага і чесність, а не страх. Не боїться педагогічного процесу і подавати приклад іншим своєю позицією, бо нікого не обманює. Змінює вектор, якщо це потрібно. Знає, що у будь-якій ситуації важливо не те, скільки ти впав, а те, чи піднявся знову.

Якщо проаналізувати цільові і соціальні групи внутрішнього і зовнішнього середовища закладу освіти, то специфіка у тому, що основними споживачами послуг є діти, а замовниками – батьки, стейкхолдери. А процеси управління у самому закладі освіти забезпечуються педагогічним колективом у тісній взаємодії зі споживачами своєї послуги, які і є, в кінцевому результаті, продуктом діяльності закладу освіти. Саме тому всі механізми менеджменту лежать у площині забезпечення ефективних комунікацій, які сприяють формуванню відповідних людських взаємовідносин і бажаної взаємодії, що сприяє інтеграції всіх його суб'єктів і має безпосередній вплив на процес забезпечення стратегії відповідного закладу. Головна ознака колективного колективного організму – цілісність -, де, «все впливає на все», і стан кожного елемента закладу впливає на весь заклад, отже - і на всі інші елементи закладу, тому завжди потрібно враховувати специфіку діяльності закладу освіти.

Основною цінністю освітніх закладів є люди, які у творчому процесі свого власного росту і розвитку забезпечують ефективність діяльності ЗЗСО. Механізм забезпечення індивідуального зростання і розвитку кожного члена колективу закладу загальної середньої освіти відкривається завдяки створенню умов для прояву творчих начал особистості у поєднанні з розумінням і відчуттям важливості місії закладу та сприйняттям її корпоративної філософії і культури, базованої на спільно випрацьованих цінностях.

Механізм підвищення ефективної діяльності ЗЗСО забезпечується шляхом взаємозв'язку взаємозалежних складових менеджменту, які і дозволяють створювати умови для росту кожного члена педагогічного колективу як органічної складової загальної команди, що усвідомлюють потребу в інтеграції усіх задля досягнення стратегічних цілей закладу освіти.

Серед показників педагогічної діяльності, які можуть розглядатися як кваліметричні індикатори діяльності педагога в освітньому процесі, можна

зазначити, зокрема, ефективність управлінської діяльності керівника закладу освіти, аналітичну, інноваційну педагогічну діяльність, реалізацію особистісно зорієнтованого підходу у наданні освітніх послуг, самоосвіту та професійну компетентність вчителя сучасного закладу освіти, здійснення науково-методичної роботи у закладі, культуру мовлення вчителя [3].

Цінності – це вербалізоване, усвідомлене й актуалізоване відображення у свідомості людини добра і справедливості. Кожен народ протягом історії виробляє свою систему цінностей, що відзеркалює його характер, соціально-економічний стан, політичний устрій. Радикальні зміни у житті народу завжди супроводжуються переоцінкою цінностей, що веде до зміни світогляду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біблія. Святе Письмо Старого та Нового завіту. Пер. тексту о. Іван Хоменко, 3-го ЧСВВ. Рим, 2007.
2. Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти. Навчально-методичний посібник. Київ, 2010, 164 с.
3. Зварич Г. В. Теоретичні і практичні основи визначення інструментів моніторингу професійної діяльності викладачів закладів загальної середньої освіти. Вісник післядипломної освіти. Серія Педагогічні науки. 2020. Вип. 11(40). С. 70–83. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/11_40_2020/pedagog/Bulletin_11_40_Pedagogika_Zvarych.pdf
4. Зварич Г. В. Особистість та професійна діяльність педагогів як об'єкт експертизи та моніторингу якості освітніх послуг. Андрагогічний супровід особистісного та професійного зростання педагога: матеріали регіональної наук.-практ. інтернет-конф. (м. Житомир, 30 верес. 2020 р.). Житомир : Житомир. ОІППО Житомирської обл. ради, 2020. С. 35–40.
5. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. Український педагогічний журнал. 2015. № 1. С. 8–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2015_1_4